

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

СЪВЕТ НА ЕВРОПА
ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛОТО ЛАЗАРОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № . 21352/02)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

22 май 2008 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

22/08/2008

Това решение може да претърпи редакционни промени.

По делото Лазаров срещу България

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващо в състав:

Пеер Лоренцен [Peer Lorenzen], *председател*,
Снежана Ботушарова [Snejana Botoucharova],
Володимир Буткевич [Volodymyr Butkevych],
Г-н Райт Марусте [Rait Maruste],
Ренате Йегер [Renate Jaeger],
Изабел Беро-Льофевр [Isabelle Berro-Lefèvre],
Миряна Лазарова Трайковска [Mirjana Lazarova Trajkovska], съдии
и Клаудия Вестердик [Claudia Westerdiek], секретар на отделението

след като обсъди въпросите в закрито заседание, проведено на 29 април 2008 г.,

постановява следното решение, което беше прието на посочената по-горе дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е образувано по жалба (№ 21352/02) срещу Република България, подадена в Съда на 18 май 2002 г., съгласно член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (“Конвенцията”) от българския гражданин, г-н Петър Иванов Лазаров („жалбоподателят”).

2. Жалбоподателят беше представен от г-жа З. Калайджиева, адвокат практикуващ в София. Българското правителство (“правителството”) беше представено от правителствения агент г-жа М. Коцева, от Министерството на правосъдието.

3. На 22 март 2006 г. Съдът реши да уведоми правителството за подадената жалба. Съгласно разпоредбите на член 29 § 3 на Конвенцията, той реши да разгледа жалбата едновременно както за допустимост, така и по съществото на жалбата.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

4. Жалбоподателят е роден в София през 1950 г. и живее в София.

5. Починалият баща на жалбоподателя е притежавал къща, гараж и пристройка с известна принадлежаща земя в София. По заповед на кмета от 28 март 1989 г. горният имот бил отчужден за построяване на училище. Отчужденият имот бил оценен на 16,878.20 стари български лева. В заповедта, издадена въз основа на член 98, алинея 1 от Закона за териториалното и селищно устройство (ЗТСУ) от 1973 г. е предвидено, че жалбоподателят следва да бъде обезщетен с апартамент, а баща му да бъде обезщетен с друг апартамент и гараж. И двата апартамента е трябвало да бъдат в сграда, която общината е възнамерявала да построи.

6. С допълнителна заповед от 15 юни 1990 г., издадена въз основа на член 100 на ЗТСУ кметът уточнява апартаментите, с които жалбоподателят и неговият баща трябва да

бъдат обезщетени, като посочва сградата, в която те трябва да се намират, както и точната площ на апартаментите.

7. На дата, която не се посочва, общинските власти откриват на името на жалбоподателя и неговия баща блокирана жилищна спестовна сметка в банка ДСК. Сума, равна на оценката на отчужденото недвижимо имущество (16,878.20 лева) е предадена на депозит в жилищната спестовна сметка на бащата на жалбоподателя. Последният превежда 8,878 лева по жилищната спестовна сметка на жалбоподателя. Тъй като цената на предложените като обезщетение апартаменти и гаража била по-висока от тази на отчуждения имот, жалбоподателят и неговият баща трябвало да довнесат в сметката на неопределена дата сумата от 92,000 лева. Номиналната сума била значително увеличена поради високия процент на инфлацията през този период.

8. През 1991 г. общинските власти стават собственици на отчуждения имот и сградите са разрушени. Строежът на училището така и не започнал.

9. Докато чакат построяването на апартаментите жалбоподателят, семейството му и родителите са настанени в обратно жилище. Жилището е много по-малко от общата площ на предложените за обезщетение апартаменти и е разположено в сграда, чийто собственик е общината и е в окаяно състояние.

10. Бащата на жалбоподателя почива през 1992 г. Майка му почива през 1999 г., след което той става единствен собственик на цялото „бъдещо” недвижимо имущество, определено като обезщетение за отчуждения през 1989 г. имот.

11. Строителството на сградата, в която е трябвало да бъдат апартаментите и гаражът не започва както е планирано.

12. Жалбоподателят подава множество жалби до общинските власти, безрезултатно. С писмо от 5 юли 1999 г. общинската фирма Софинвест ЕООД уведомява жалбоподателя, че строителството още не е започнало и че няма финансиране.

13. Междувременно, на 20 март 1995 г., жалбоподателят моли кмета да отмени заповедта за отчуждаване съгласно член 102 от Закона за собствеността от 1951 г. На 9 ноември 1995 г. кметът отказва, на основание на това, че къщата е разрушена и че отчужденият терен е разчистен за полагане на основи. Съгласно тогава действащото законодателство заповедта за отчуждаване може да бъде отменена само ако теренът не е бил разчистен за започване на работа по полагане на основите. Жалбоподателят подава жалба до Софийски градски съд. С решение от 10 юни 1998 г. СГС потвърждава отказа на кмета на същото основание.

14. На 10 ноември 1998 г. жалбоподателят подава молба до местния управител, с която иска връщане на отчуждения терен, съгласно разпоредбите на Закона за обезщетяване на собственици отчуждени имоти от 1997 г. На 20 януари 1999 г. местният управител отказва, на основание на това, че отчужденият имот не попада в обхвата на този закон.

15. На 6 април 2001 г. жалбоподателят подава друга молба пред общината, с която иска връщане на отчуждения терен. На 3 юли 2001 г. заместник кметът съветва жалбоподателя да оттегли исканията си за обезщетение за разрушената къща с нотариално заверена декларация. Въпреки че жалбоподателят представя исканата

декларация, на 20 март 2002 г. кметът отказва да отмени заповедта за отчуждаване поради това, че къщата е била разрушена, а теренът разчистен и зает от общината. Жалбоподателят не подава жалба в съдилищата срещу този отказ.

16. На дата, която не е посочена, общинските власти продават недвижимото имущество, което е отчуждено от семейството на жалбоподателя на частно трето лице, което възнамерява да построи жилищен блок на това място.

17. По нова жалба на жалбоподателя кметът на общината, със заповеди от 23 май и 8 юни 2006 г., му определя два апартамента, равностойни на онези, които е трябвало да получи първоначално, в строящи се сгради. Тъй като общината не разполагала с гаражи, заповедта не се отнасяла за гаража, който жалбоподателят имал право да получи.

18. На 3 април 2007 г. на жалбоподателя са предадени два апартамента, очевидно равностойни на дължимите. Към март 2008 г. гаражът все още не е предаден.

II. РЕЛЕВЕНТНО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

19. Член 104, ал. 1, буква в на Закона за собствеността, който е в сила между 1990 и 1996 г. предвижда, че в случай на обезщетение с „бъдещ“ апартамент следва да се открие блокирана сметка на името на собственика в ДСК. Сума, отговаряща на оценената стойност на отчуждения апартамент трябва да се внесе по тази сметка. Член 102, ал. 1 предвижда, че оценката трябва да бъде направена по пазарни цени към датата на отчуждаването.

20. Когато оценката на имота, предложен за обезщетяване е по-висока от стойността на отчуждения имот, собственикът на отчуждения имот трябва да изплати разликата (член 259 от Правилника за приложение на ЗТСУ).

21. Останалото приложимо вътрешно законодателство и практика е посочено в решението по делото *Кирилова и други срещу България [Kirilova and Others v. Bulgaria]*, (номера 42908/98, 44038/98, 44816/98 и 7319/02, §§ 72-9, 9 юни 2005 г.).

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 1 НА ПРОТОКОЛ № 1

22. Жалбоподателят се оплаква, в съответствие с член 1 на Протокол № 1, че в продължение на много години властите не са му предоставили имота, на който той е имал право като обезщетение за отчуждения му имот и накрая са предоставили само част от имуществото, на което той има законно право.

23. Член 1 на Протокол № 1 гласи следното:

„Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своите собственост. Никой не може да бъде лишен от своите собственост освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на

международното право.

Предходните разпоредби не накърняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметнат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на собствеността в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.”

24. Правителството не оспорва аргументите на жалбоподателя, но обръща внимание на факта, че властите в края на краищата са предложили на жалбоподателя два апартамента, равностойни на онези, които е трябвало да получи.

А. Допустимост

25. Съдът отбелязва, че тази жалба не е явно необоснована по смисъла на член 35, § 3 на Конвенцията. Той отбелязва също така, че тя не е недопустима на каквото и да е друго основание. По тази причина тя трябва да бъде обявена за допустима.

Б. По съществото

26. Съдът отбелязва поначало, че настоящият случай е твърде подобен на делото *Кирилова и други* (цитирано по-горе), в което той е установил нарушение на член 1 на Протокол № 1.

27. В настоящия случай, както по делото *Кирилова и други*, жалбоподателят има право, съгласно закона, на апартаментите и гаража, предложени му от компетентните власти като обезщетение за отчуждаването на имота на баща му и е пострадал от посегателството върху неговото право на мирно ползване на своята собственост, което се изразява в продължаващото неизпълнение на задължението за предоставяне от страна на властите, в един извънредно продължителен период, на присъденото му имущество (виж параграфи 5 – 18 по-горе).

28. Тъй като делото не се отнася до – а и Съдът не е компетентен *ratione temporis* да разгледа - въпросите, свързани с отнемането на собствеността на бащата през 1989 г. или дали обезщетението, присъдено по това време е адекватно, посегателството не може да бъде приравнено към лишаване от притежание по смисъла на второто изречение на алинея първа на член 1 от Протокол № 1. Ето защо случаят попада в обхвата на първото изречение на тази алинея, провъзгласяващо общо принципа за мирното ползване на собствеността (виж делото *Кирилова и други срещу България*, цитирано по-горе, §§ 104 и 105).

29. За да определи дали е постигнат справедлив баланс между интересите на общността и изискванията за защита на основните лични права Съдът трябва да прецени дали поради бездействието на държавата жалбоподателят е трябвало да понесе несъразмерна и прекомерна тежест (виж делото *Брониовски срещу Полша [Broniowski v. Poland]* [GC], no. 31443/96, § 150, ЕКПЧ 2004 –V и делото *Кирилова и други срещу България*, цитирано по-горе, § 106).

30. Относно забавеното предоставяне на жалбоподателя на обезщетението Съдът счита, че въпреки затрудненията на общинските органи във връзка с построяването на

апартаментите, дължащо се на затрудненото им финансово положение, липсата на средства не може да оправдае такова продължително забавяне като това в настоящия случай (виж *Кирилова и други срещу България*, цитирано по-горе, § 122). Жалбоподателят е останал без обезщетение, на което е имал право съгласно вътрешното законодателство за период от седемнадесет години, срок който очевидно е прекомерно дълъг и необоснован. Освен това, той се е сблъсквал с пасивното поведение на органите, които въпреки тяхното задължение да действат своевременно и по подходящ и последователен начин и въпреки многобройните жалби, подавани от жалбоподателя, не са намерили разрешение на проблема. Така жалбоподателят е поставен в положение на несигурност относно това дали или кога той би получил обезщетението (виж параграфи 5 – 18 по-горе).

31. По-специално, искането на жалбоподателя за отмяна на заповедта за отчуждаване е получило отказ (виж параграфи 13 – 15 по-горе). Освен това – както по делото *Кирилова и други* – в резултат на комбинация от правни и практически пречки той не е могъл да получи дължимото обезщетение чрез други средства, като например нова оценка, деблокиране на жилищната спестовна сметка или предявяване на иск срещу държавата за нанесени вреди (виж *Кирилова и други срещу България*, цитирано по-горе, §§ 110- 120).

32. Като се вземе предвид прекомерното забавяне, пасивното поведение на властите през един продължителен период от време и положението на несигурност, в което е бил поставен жалбоподателят, фактът, че през 2007 г. на жалбоподателя са били предоставени два апартамента, очевидно равностойни на първоначално дължимите не може да се счете за установяване на справедлив баланс, както се изисква съгласно член 1 на Протокол № 1. Освен това, гаражът, на който жалбоподателят също има право, още не е предоставен (виж параграфи 17 и 18 по-горе).

33. Съдът намира, че горе изложеното е достатъчно, за да счете, че жалбоподателят е трябвало да понесе особена и прекомерна тежест, което е нарушило необходимия справедлив баланс между обществените интереси и закрилата на правото за мирно ползване на собствеността.

34. От тук следва, че е налице нарушение на член 1 от Протокол № 1.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

35. Жалбоподателят се оплаква, че има нарушение на член 13, заради липсата на каквито и да било механизми в българското законодателство за поправяне на причинените му вреди.

Член 13 гласи следното:

“ Всеки, чиито права и свободи, предвидени в тази конвенция, са нарушени, трябва да разполага с ефикасни вътрешноправни средства за тяхната защита от съответна национална институция дори и нарушението да е извършено от лица, действащи в качеството си на представители на официалните власти.”

36. Имайки предвид съображенията и заключенията, изложени по-горе, Съдът счита, че не е необходимо да разглежда въпроса отделно по член 13 (виж *Кирилова и други*, цитирано по-горе, § 127).

III. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

Член 41 от Конвенцията гласи следното:

“ Ако съдът установи, че е имало нарушение на конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевщата страна.”

A. ВРЕДИ

1. Имуществени вреди

38. Жалбоподателят претендира следните суми: (1) 7,000 евро, представляващи цената на гаража, който и до сега не е предоставен; (2) 230,460 щатски долара за наема (\$95,877) плюс лихвата (\$134,583), които той евентуално би получил, ако е отдавал под наем двата апартамента и гаража за периода март 1989 – декември 2006 г., и (3) приблизително \$43,500 за твърдяните загуби, произтичащи от факта, че сумите, депозирани в жилищните спестовни сметки на жалбоподателя и неговия баща не са могли да бъдат използвани от тях. Жалбоподателят представи две експертни заключения на вещи лица.

39. Правителството не е изразило становище по иска на жалбоподателя за справедливо удовлетворение.

40. Съдът намира за правилно да възприеме същия подход както по делото *Кирилова и други срещу България* (справедливо удовлетворение), номера 42908/98, 44038/98, 44816/98 и 7319/02, §§ 23-33, 14 юни 2007 г.

41. Относно щетите, произтичащи от продължаващото неизпълнение на задължението на властите за предоставяне на гаража, Съдът счита, че най-добрият начин за държавата-ответник да поправи последиците от нарушението на член 1 на Протокол № 1 е да предостави гаража на жалбоподателя. Ако държавата-ответник не предостави този гараж в срок от три месеца от датата, на която това решение стане окончателно, тя трябва да заплати на жалбоподателя сума, съответстваща на настоящата цена на гаража. Като се има предвид заключението с оценката, предоставено от жалбоподателя и наличната информация към нея относно цените на недвижимите имоти в България, Съдът оценява тази стойност на 6,000 евро.

42. Относно твърдяната загуба на печалба поради факта, че парите, предадени на депозит на жилищната спестовна сметка на жалбоподателя са останали неизползваеми, Съдът не намира причинна връзка между каквато и да е такава загуба и установеното по настоящото дело нарушение. Очевидно е в частност, че ако общината беше предоставила навреме полагаемия се имот на жалбоподателя, въпросната сума би била изплатена през 1991 или 1992 г. за покриване стойността на апартаментите.

43. По отношение на евентуалната загуба на наем, Съдът отбелязва, че жалбоподателят не е посочил, че той или неговото семейство имат на разположение друг апартамент, и следователно, че те биха отдали под наем двата апартамента и гаража. Освен това, жалбоподателят, на когото е било предоставено временно общинско жилище, не твърди, че той или семейството му са направили разноси за намиране на жилище докато чакат да им бъдат предоставени двата апартамента и гаражът. Въпреки това Съдът счита, че жалбоподателят е понесъл известни загуби на възможности поради това, че не е могъл да използва апартаментите и гаража през един прекомерно дълъг период от време (делото *Кирилова и други срещу България* (справедливо удовлетворение), цитирано по-горе, § 33). Като отсъжда справедливо, по тази точка Съдът присъжда 8,000 евро.

2. Неимуществени щети

44. По отношение на неимуществените щети жалбоподателят твърди, че е изпитвал тревоги и притеснения в продължение на много години, през които властите не са изпълнили задължението да му предоставят дължимото обезщетение. Той оставя на Съда да определи конкретния размер на обезщетението. Правителството не е изразило становище.

45. Съдът счита, че нарушението на член 1 на Протокол № 1 е причинило на жалбоподателя неимуществени щети, произтичащи от изпитваните тревоги в резултат, първо, на продължителното неизпълнение на задължението на властите за предоставяне на имота, на който той е имал право и второ, неспособността и нежеланието на компетентните органи да намерят решение на неговия проблем през един толкова дълъг период от време. На жалбоподателя и неговото семейство е причинено страдание поради това, че са били принудени да живеят в по-лоши условия, в общинското жилище, в което са били настанени (виж параграф 9 по-горе). Съдът, като отсъжда справедливо, присъжда на жалбоподателя по тази глава 5,000 евро.

Б. Съдебни разходи

46. Жалбоподателят претендира 6,720 евро за съдебни разходи, включително 6,170 евро за хонорари на адвоката, 70 евро разходи за преводи, 100 евро за други общи канцеларски разходи и 480 евро за две експертни оценки. В подкрепа на своите претенции жалбоподателят представи договор за хонорарите на адвоката, договори с вещите лица, направили оценките и квитанция за цената на направените преводи.

47. Правителството не е изразило становище.

48. Съдът отбелязва, че искът на жалбоподателя във връзка с хонорарите на адвоката е придружен със съответните документи, но не е напълно обоснован, тъй като не е посочен броят на изработените от адвоката часове. Също и сумата, която се претендира по отношение на оценките като че ли е прекомерна. Във връзка с горното и като се има предвид сумата от 850 евро, получена като правна помощ от Съвета на Европа, Съдът присъжда 2,000 евро за всички разходи и разноси.

В. Лихва за забава

49. Съдът счита за уместно лихвата за неизпълнение да бъде обвързана с пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Обявява* жалбата за допустима;
2. *Счита*, че е налице нарушение на член 1 на Протокол № 1 към Конвенцията;
3. *Счита*, че не възниква отделен въпрос по член 13 от Конвенцията;
4. *Счита*, че държавата-ответник, в срок от три месеца от влизането в сила на решението съгласно член 44, алинея 2 от Конвенцията, следва да предостави собствеността и владението на полагаемия му се гараж;
5. *Счита*
 - а) че като не предостави тази собственост, държавата-ответник следва да заплати на жалбоподателя, в същия срок от три месеца, 6,000 евро (шест хиляди евро) в легова равностойност по курса, приложим в деня на плащането за имуществените щети във връзка с гаража, както и всички дължими върху тази сума такси и данъци;
 - б) че от изтичането на упоменатия по-горе тримесечен срок до плащането се дължи проста лихва върху горепосочената сума в размер на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка през срока на неизпълнение, увеличена с три процентни пункта;
6. *Счита*
 - (а) че държавата-ответник следва да заплати на жалбоподателя, в срок от три месеца от влизането в сила на решението съгласно член 44, алинея 2 от Конвенцията, следните суми в легова равностойност по курса, приложим в деня на плащането:
 - (i) 8,000 евро (осем хиляди евро), както и всички дължими върху тази сума такси и данъци за имуществени щети във връзка с апартамента;
 - (ii) 5,000 евро (пет хиляди евро), както и всички дължими върху тази сума такси и данъци за неимуществени щети във връзка с всички оплаквания;
 - (iii) 2,000 евро (две хиляди евро), както и всички дължими върху тази сума такси и данъци, които могат да бъдат наложени на жалбоподателя във връзка с разходите и разноските;
 - б) че от изтичането на упоменатия по-горе тримесечен срок до плащането се дължи проста лихва върху горепосочената сума в размер на пределната ставка по заеми на

Европейската централна банка през срока на неизпълнение, увеличена с три процентни пункта;

Изготвено на английски език и съобщено писмено на 22 май 2008 г., съгласно член 77, алинеи 2 и 3 от Правилника на Съда.

Пеер Лоренцен, председател

Клаудия Вестердик, секретар